

Betreft: Gevraagd advies inzake concept beleidsplan armoede 2024-2028 ‘Samen Sterker’, versie d.d. 4 juli 2023.

Uitgebracht door de Adviesraad Sociaal Domein Leiden op 1 september 2023.

Op 4 juli jl. ontving de Adviesraad het concept beleidsplan armoede 2024-2028 ‘Samen Sterker’. Hieronder vindt u puntsgewijs onze reactie op de voorgelegde notitie.

Complimenten voor de leesbaarheid van deze nota! Een aantal kleine tekstuele opmerkingen vindt u aan het einde van ons advies.

U noemt armoede een hardnekkig probleem dat samenhangt met diverse factoren. Vervolgens gaat de nota in op verschillende regelingen en voorzieningen die in Leiden benut kunnen worden. Zoals de nota nu is opgesteld lijkt het alsof de gemeente er alleen voor staat. Een belangrijke oorzaak van de huidige armoede is echter het rijksbeleid: het minimumloon, het stelsel van sociale zekerheid, toeslagen etc. zijn landelijk bepaald. De gemeente kan alleen pleisters plakken waar eigenlijk, zoals nu ook breed wordt erkend, chirurgische ingrepen nodig zijn. Zo heeft de Commissie Sociaal Minimum in haar rapport van 30 juni jl.¹ geadviseerd het sociaal minimum aanzienlijk te verhogen en heeft de commissie geconstateerd dat het stelsel van sociale zekerheid te complex is. Het CPB becijferde recent dat zonder aanvullend beleid, het aantal mensen en kinderen in armoede stijgt.

1. We adviseren de landelijke context in de beleidsnota op te nemen en aan te geven waar de gemeentelijke speelruimte zit. Dat maakt duidelijker hoe de gemeente die invult en wat daarvoor de argumenten zijn.
2. We adviseren, juist omdat de grootste oorzaak en dus ook de oplossing op landelijk niveau ligt, dat het college bij de VNG en bij bewindslieden erop aandringt met spoed structurele verbeteringen door te voeren. Het gemeentelijk beleid is niet bedoeld om landelijke gaten te dichten, dat is geen taak van de gemeente en ze heeft daar niet de bevoegdheden en middelen voor. De ‘vervolgschade’ (alle problematiek van inwoners ten gevolge van armoede) ligt dan ook nog op het bordje van de gemeente.
3. We adviseren in deze nota te beschrijven hoe de gemeente anticipeert op de voorziene toename van het aantal mensen in armoede. Dit onderdeel wordt door ons namelijk gemist.
4. De nota is feitelijk een opsomming van regelingen en voorzieningen. Sommige van de gemeente zelf, andere uit private fondsen met of zonder subsidie van de gemeente. Uit de nota wordt echter niet duidelijk hoe de gemeente de huishoudens in armoede (integraal) verder nog helpt. Wij nemen aan dat de geboden hulp verder gaat dan alleen het checken op recht op een voorziening, juist omdat, zoals in de nota ook beschreven is, armoede geen op zichzelf staand probleem is. Dat betekent dat de diverse partijen die met en voor huishoudens in armoede werken, bekend zijn met hoe ze die verdere inzet van hulp moeten organiseren.

¹ <https://open.overheid.nl/documenten/d0ab26e9-096b-41fd-ada9-ed686c99169/file>

5. Op blz. 33 wordt de Participatiewet genoemd. We adviseren hier als gemeente de beleidsruimte te benutten, zelf actie te ondernemen en een minder afwachtende houding aan te nemen. De gemeente heeft namelijk mogelijkheden eigen beleid te voeren, te anticiperen op de genoemde wijzigingen, te experimenteren, de randen op te zoeken of er beargumenteerd overheen te gaan. We adviseren hierbij te kijken naar goede voorbeelden bij andere gemeenten, zoals: bijverdienen laten lonen, uitstroom belonen, nadenken over het dichten van de armoedeval en vrije bestedingsruimte.
6. Uiteraard ondersteunen wij het streven om in overleg met maatschappelijke partners en belanghebbenden de regelingen beter bereikbaar en toegankelijker te maken en te vereenvoudigen. De samenwerking die u voorstelt en die moet leiden tot een netwerk voor toeleiding naar relevante regelingen, staat of valt bij up to date kennis op dit terrein. In eerdere 'ronde tafel' besprekingen over armoede en schuldhulpverlening is door de gemeente voorgesteld om gezamenlijke trainingen te houden, om alle partijen dezelfde informatie te geven over regelingen etc. en over wie wat doet. Wij adviseren deze goede voornemens in daden om te zetten.
7. Vanuit het oogpunt toegang tot informatie voor inwoners laagdrempelig te laten zijn, adviseren we digitale tools als de op blz. 43 genoemde 'Bereken uw recht' en 'NIBUD-tools' door de intermediaire organisaties te laten gebruiken. Inwoners weten veelal niet dat deze tools bestaan en vervolgens is de vraag of ze deze juist kunnen bedienen.
8. We zijn positief over het voornemen in de wijken een loket financieel advies en geldzaken te organiseren. Het is een goede manier om alle genoemde fondsen, regelingen etc. onder één dak te krijgen. En tevens om daarmee de aanvragen van al die fondsen/regelingen etc. te vereenvoudigen. Het succes van dit loket staat of valt met het direct aanpakken van het probleem waarmee de inwoner komt. We adviseren daarbij doorverwijzing naar andere, extra loketten te vermijden.
9. In de nota staan verschillende aangrijpingspunten voor actie (erop af) en communicatie. Op blz. 8 staan groepen met een minimum inkomen:
 - a. Mensen met een bijstandsuitkering: wij gaan ervan uit dat zij in beeld zijn bij de gemeente en dat de gemeente periodiek voor/met hen een check doet op mogelijke regelingen en voorzieningen en ze helpt bij het doen van een aanvraag. Overigens gaan wij er ook vanuit dat dat gebeurt bij inwoners die gebruik maken van andere regelingen zoals van de Wmo, jeugdhulp, inburgering en schuldhulpverlening.
 - b. Mensen met een pensioen tot 120%. Het aantal mensen met een onvolledige AOW neemt toe. Zij kunnen een aanvulling krijgen van de SVB in de vorm van een AIO. Deze groep is bekend bij de SVB. We adviseren het college samen met de SVB naar mogelijkheden te kijken hoe deze groep toe te leiden naar andere regelingen en voorzieningen of ondersteuning.
 - c. Inkomen uit werk en onderneming. Wij adviseren ook voor deze groepen actie te ondernemen om regelingen en voorzieningen onder de aandacht te brengen en mogelijke drempels, denk hierbij aan die voor de kleine zelfstandigen, weg te nemen.

- d. We adviseren nader te onderzoeken hoe het kan dat slechts 1466 inwoners inkomenstoeslag ontvangen, terwijl 4500 inwoners al tenminste 4 jaar in de bijstand zitten. Ons inziens is hier winst te behalen.
- e. We adviseren inwoners met een niet-gemeentelijke uitkering op minimumniveau mee te nemen bij het ontwikkelen van het actieplan. Deze groep missen we in het overzicht.

Tot slot

Wij willen graag betrokken worden bij het uitwerken van het communicatieplan armoede 2024-2028, zoals we ook eerder hebben gedaan bij het communicatieplan bestrijding energiearmoede in 2022.

Tekstuele opmerkingen:

- Op blz. 11 en 33 wordt gesproken over 'financiële uitdagingen' die inwoners in een armoedesituatie hebben. 'Uitdaging' vinden wij in deze nota ongepast om te gebruiken voor mensen die door armoedeproblematiek het hoofd boven water proberen te houden. We adviseren het beestje gewoon bij de naam te noemen: probleem.
- Op blz. 13 staat onder Ambities, intergenerationele armoede: 'slechte toegang tot onderwijs'. Wat wordt daarmee bedoeld en hoe wordt dat aangepakt?
- De laatste twee zinnen op blz. 13, Ambities, maatwerk zijn onduidelijk. Doen alle uitvoeringsorganisaties (dus ook de fondsen) inkomenschecks?
- We veronderstellen dat op blz. 44, Aanpak Mentale gezondheid, de zin 'We onderzoeken mogelijkheden om de leefwereld van mensen nog beter te laten aansluiten bij de dienstverlening van de gemeente Leiden', net omgekeerd wordt bedoeld.

*Adviesraad Sociaal Domein Leiden
1 september 2023*